

**भरतपुर महानगरपालिका नगरसभाको १७ औं अधिवेशन समुद्घाटन
समारोहमा नगर प्रमुख श्री रेनु दाहालद्वारा प्रस्तुत
आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को नीति तथा कार्यक्रम**

नगरसभा सदस्यज्यूहरू,

"मध्य नेपालको सुन्दर सहर, समृद्ध र सुसंस्कृत भरतपुर महानगर" को दीर्घकालीन लक्ष्य कार्यान्वयन गर्दै हामी महानगरवासी आम जनताको सेवा र विकासमा दृढ संकल्पित हुदै आज यो ऐतिहासिक १७ औं नगरसभा सम्म आइपुगेका छौं। यस अवसरमा म नेपालको राजनीतिक तथा सामाजिक परिवर्तनका लागि आफ्नो अमूल्य जीवनको आहुति दिनु हुने ज्ञात अज्ञात सम्पूर्ण सहिदहरू प्रति भावपूर्ण श्रद्धासुमन अर्पण गर्दै हाल सम्मका विभिन्न लोकतान्त्रिक गणतान्त्रिक आन्दोलन एवम् संघर्षका योद्धा, घाइते, बेपत्ता नागरिक र उहाँहरूका परिवार प्रति उच्च समान व्यक्त गर्दछु।

सामाजिक न्यायसहितको उच्च आर्थिक वृद्धिका लागि सबल र दिगो भौतिक पूर्वाधार, जमिनको वैज्ञानिक व्यवस्थापन सहितको योजनाबद्ध बस्ती विकास तथा व्यवसायिक कृषि, सूचना प्रविधिको उच्चतम प्रयोग र सबै क्षेत्रमा समयानुकूल नवप्रवर्तन अति जरूरी छ। यिनै आधारशिला मार्फत आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक रूपान्तरणको माध्यमद्वारा **आधुनिक भरतपुर, समृद्ध भरतपुर**को आकांक्षा हासिल गर्न हामी पूर्ण प्रतिबद्धताका साथ क्रियाशिल रहेका छौं। महिला, बालबालिका, युवा, विद्यार्थी, किसान, मजदुर, उद्योगी तथा फरक क्षमता भएको समुदाय समेतको समूचित न्यायसहित हामीले आफ्ना कामकारवाही अगाडि बढाइरहेको यहाँहरूलाई विदितै छ। हामीसँग उपलब्ध स्रोत साधनको न्यायपूर्ण वितरण र दक्षतापूर्ण उपयोग गर्दै नागरिकलाई परिवर्तनको अनुभूति हुने गरी हामीले धेरै रूपान्तरणकारी योजनाहरू कार्यान्वयनमा ल्याएकोमा अधिकांश सम्पन्न भएका छन् भने कतिपय सम्पन्न हुने चरणमा रहेको म यस गरिमामय सभामा सहर्ष जानकारी गराउन चाहन्छु।

पर्यटनलाई स्थानीय अर्थतन्त्रको महत्त्वपूर्ण आधारशीलाको रूपमा विकास गर्न, भरतपुरलाई स्वदेश एवम् विदेशमा आकर्षक पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा स्थापित गर्ने संकल्पका साथ तत्कालीन सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यू सहित सबै पूर्व प्रधानमन्त्री लगायत विशिष्ट व्यक्तिको समुपस्थितिमा भरतपुर भ्रमण वर्ष २०२४ घोषणा गरी ५८ वटा कार्यक्रम गर्दै भ्रमण वर्षलाई सम्माननीय पूर्वप्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डज्यूको प्रमुख आतिथ्यतामा हजारौको जनसहभागिता बीच सम्पन्न गरियो ।

संघीय शासन प्रणालीको सुन्दर पक्ष भनेकै संघ, प्रदेश र स्थानीय तिनै तहको समन्वयात्मक एवम् सन्तुलित सहकार्यबाट नागरिकको अधिकतम सेवा र द्रुततर विकासको सुनिश्चितता गर्नु हो भन्ने भावनाका साथ हामीले स्थानीय सरकारको नेतृत्वको हैसियततले संघ तथा प्रदेशमा आवश्यक पहल लिइ समन्वय, सहजीकरण र साझेदारीबाट महानगरको समग्र विकासका आयोजनाहरू अघि बढाई रहेको विषय सबैमा विदितै छ । यो अनवरत यात्रामा अथक प्रयत्नका साथ हामी जुटिरहेकै छौं ।

नगर सभा सदस्यज्यूहरू

अव म आगामी आ.व. ८२/२०८३ को लागि यस महानगरको नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय नगर सभामा प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु ।

शहरी पूर्वाधार विकास

१. एकीकृत सहरी विकास गुरुयोजना बमोजिम सबल पूर्वाधारमा आधारित पुँजी निर्माणको नीति लिइने छ । जसबाट “दिगो पूर्वाधार, समृद्धिको आधार” भन्ने हाम्रो मान्यता र भरतपुर महानगरपालिकालाई समृद्ध, स्वच्छ, सफा, हरियालीयुक्त र सुरक्षित सहरका रूपमा विकास गर्ने आकाङ्क्षा पूरा हुने अपेक्षा लिएको छु ।
२. मुख्य सहरी क्षेत्रमा ढलसहितको कालोपत्रे सडक निर्माणको नीति लिइने छ । संघीय सरकारसँगको सह लगानीमा महानगरभित्रका वडा नं. २९, रामनगर, नारायणगढ र भरतपुर बजार क्षेत्रलाई समेट्ने गरी एकीकृत सहरी

खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना आ.व. ०८२/०८३ बाट कार्यान्वयन प्रारम्भ गरिने छ।

३. “उज्यालो भरतपुर” अभियान अन्तर्गत नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँगको सहकार्यमा निर्माणधीन पहिलो र दोस्रो चरणको स्मार्ट सडक बत्ती, हाई मास्ट एवम् मिनी मास्ट बत्ती जडान र विस्तारको साथै मुख्य बजार क्षेत्रमा बिजुलीका तारहरूलाई भूमिगत प्रणालीमा लैजाने काम सम्पन्न गरिने छ।
४. महानगरभित्रका पार्क, सामुदायिक वन तथा अन्य पर्यटकीय क्षेत्रहरूको अवलोकन गर्ने व्यवस्था गरी राजस्वको दायरामा ल्याइने छ।
५. सम्बन्धित निकायहरूको सहयोग तथा समन्वयमा साझा पूर्वाधार अवधारणा अनुसार नगरभित्रका विद्युत, टेलिफोन, केबुल लाईन र ईन्टरनेटका तारलाई भूमिगत गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
६. भौतिक संरचनाहरूको निर्माण गर्दा वातावरण एवम् अपाङ्गमैत्री संरचना निर्माण गर्ने नीति लिइने छ।
७. महानगरपालिकाभित्रका खोला तथा नाला संरक्षण अभियानलाई तीव्रता दिई केरूङ्गा घोल, पुङ्गी खोला, पोखरी, ताल, सिमसार क्षेत्रहरूको संरक्षण गरी आकर्षक पर्यटकीय करिडोरका रूपमा विकास गरिने छ। संघ तथा प्रदेश सरकारसँगको साझेदारीमा नारायणी नदी किनारमा निर्मित **सी बीच मोडेल** सहितको मनोरञ्जन पार्कलाई गुरुयोजना बमोजिम सञ्चालन गरिने छ। संघीय सरकारको लगानीमा नारायणी नदीमा ३ वटा प्याकेजमा ठेक्कामार्फत तटबन्ध निर्माणको काम अन्तिम चरणमा रहेको छ भने नारायणीको बाँकी खण्ड र राप्ती नदिमा तटबन्ध निर्माणको काम आगामी आ.व.मा सुरु गर्ने गरी आवश्यक समन्वय गरिने छ।
८. महानगरभित्रका नगर गौरवका आयोजनाहरूलाई सार्वजनिक-निजी-साझेदारी विधिबाट सञ्चालन गर्ने नीतिअनुरूप लायन्स चोकमा महानगरीय व्यवसायिक भवन यसै आ.व.मा निर्माण सुरु गरिने छ। फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि आधुनिक पूर्वाधारसहितको ल्याण्डफिल साईट निर्माण कार्य सार्वजनिक निजी साझेदारीमा अघि बढाइने छ।

९. संघ तथा प्रदेश सरकारको साझेदारीमा महानगरपालिकाभित्र निर्माणाधीन देशकै बृहत् महानगरीय चक्रपथ र लिङ्करोडको बाँकी खण्डमा निर्माण कार्य अगाडि बढाइनेछ। निर्माणाधीन अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको सिटीहल, रानीपोखरी पार्क, लक्ष्मी नारायण मन्दिर तथा पार्कलगायतका आयोजनाहरू संघीय सरकारसँगको समन्वयमा निर्माण सम्पन्न गरी आ.व. ०८२/०८३ भित्र सञ्चालनमा ल्याइने छ ।
१०. मर्मत सम्भारका कार्यलाई उच्च प्रथामिकतामा राखी **खाल्टा-खुल्टीमुक्त महानगरपालिका** बनाउने अभियानलाई निरन्तरता दिइने छ।
११. फाउण्डेशन सहितको मेसजाली निर्माण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिई मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व र बालीनालीको क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्ने नीति लिइने छ ।
१२. सिँचाई, खानेपानी, सामुदायिक भवन, सतह ढल, सडक ढलान लगायतका योजनाहरूमा कम्तीमा १० प्रतिशत जनसहभागिता अनिवार्य गरिने छ । जनसहभागिता नजुट्ने योजनाहरू; विद्यालयका भौतिक संरचनाहरू, कलभर्ट तथा सडक कालोपत्रे गर्ने कार्यलाई अनिवार्य बोलपत्रको माध्यमबाट कार्यान्वयन गरिने छ ।
१३. राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा रहेको निर्माणाधीन गौतमबुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय क्रिकेट रङ्गशाला संघ, प्रदेश र महानगरपालिकाको साझेदारीमा निर्माण कार्यलाई तीव्रता दिई आगामी आर्थिक वर्षमा सम्पन्न गरिने छ । सो रंगशाला सञ्चालनको लागि कार्याविधि एवम् संयन्त्र निर्माण गरिने छ । संघ र प्रदेश सरकारको साझेदारीमा निर्माणाधीन महानगरीय प्रशासनिक भवन निर्माण सम्पन्न गरी सेवा प्रवाह सोही भवनबाट सुरु गरिने छ ।
१४. महानगरको वडा नं. १५ मा आयुर्वेद अस्पताल भरतपुर निर्माणका लागि जग्गा प्राप्तिको समस्याले ढीलाई भएकोमा जग्गा प्राप्तिको निर्णय संगै एक सय सैयाको अस्पताल निर्माणका लागि आवश्यक समन्वय गरिने छ ।
१५. भवन निर्माण संहितालाई कडाइका साथ लागु गरी सबैखाले घर, टहरा निर्माण कार्यलाई नक्सा पासको दायरामा ल्याइनुका साथै नक्सा पास गरेर

मात्र सेवाग्राहीलाई विद्युत, खानेपानीलगायत सेवा उपलब्ध हुने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१६. महानगरपालिकाभित्र रहेका सरकारी कार्यालयहरूको भवन तथा संरचना निर्माण गर्दा नक्सा पासलाई अनिवार्य गरिनुका साथै पुराना सरकारी संरचनाहरूको अभिलेख राखी राजस्वको दायरामा ल्याइने छ ।
१७. महानगरवासीलाई सार्वजनिक सेवामा सहज, सरल र पूर्वाधारमैत्री पहुँच सुनिश्चितताका लागि निर्माणाधीन स्वास्थ्य चौकी भवनहरूलाई सम्पन्न गरी बाँकी वडा कार्यालय र स्वास्थ्य संस्थाका भवन निर्माण कार्य अगाडि बढाइने छ ।
१८. महानगरपालिकाको पहल र समन्वयमा भरतपुर विमानस्थलको आधुनिक टर्मिनल भवन निर्माण अगाडि बढिरहेको छ । विमानस्थल विस्तारको कार्य आ.व. ०८२/०८३ बाटै सुरुवात गर्न आवश्यक पहल गरिने छ ।
१९. वर्षायाममा परेको पानी सञ्चित गरी भूमिगत जल प्रणालीलाई संरक्षण गर्न मौजुदा पोखरीहरूको संरक्षण गर्दै कृत्रिम पोखरीहरू निर्माण गर्ने कार्य अगाडि बढाइनेछ । यसबाट जमिनमा पानीको पुनःभरण (Re Charge) हुन गई वातावरणमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने अपेक्षा गरिएको छ ।
२०. कलभर्ट निर्माण र विस्तारको कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ ।
२१. सार्वजनिक जग्गाको खोजी, पहिचान तथा संरक्षण कार्यलाई अभियानको रूपमा अगाडि बढाउँदै वातावरण एवम् खेलकुदमैत्री सहर निर्माणको लागि कम्तीमा **एक वडा, एक पार्क, एक वडा, एक खेल मैदान** र नगरवासीको स्वस्थ जीवनको लागि **एक वडा, एक खुला व्यायमशाला**को नीतिलाई निरन्तरता दिइने छ ।
२२. सुरक्षा निगरानी र ट्राफिक व्यवस्थापनका लागि सिसिटिभी जडान र स्मार्ट ट्राफिक व्यवस्थापन प्रणाली लागु गरिने छ । जी.आई.एस. (GIS) मा आधारित घर नम्बर प्रणाली (Metric system) तयार गरी घर नम्बर प्लेट जडान गर्ने कार्य सम्पन्न गरिने छ । जसको बोलपत्र आव्हान समेत भैसकेको छ । साथै निर्माण भएका सडकहरूमा ट्राफिक फर्निचर्स (ट्राफिक सङ्केतहरू, सडक परिचय बोर्ड, ग्यान्ट्री पोष्ट) निर्माण गरिनेछ ।

२३. पुलचोक गोन्द्राङ्ग ६ लेन सडक, बाईपास सडक खण्डलाई हरियाली नमुना सडकको रूपमा विकास गर्दै अन्य फराकिला सडकहरूमा हरियाली प्रवर्धन र सौन्दर्यकरणको कार्य अघि बढाइने छ ।
२४. दियालो बङ्गला सङ्ग्रहालयलाई थप व्यवस्थित बनाइने छ । देवनगर वन्यजन्तु उद्धार केन्द्र, राईनो चिल्ड्रेन पार्क, लक्ष्मीनारायण मन्दिर, प्रज्ञा स्मृति पार्क, रानिपोखरी, जोरकुसुम पार्क, देविस्थान पार्क लगायतलाई आकर्षक पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा प्रवर्धन गरिने छ । पटिहानी ईको पार्कलाई गुरुयोजना बमोजिम प्रदेश सरकारको सहकार्यका निर्माण बढाइनेछ ।
२५. नगरभित्रका विपन्न नागरिकहरूको पहिचान गरी **मेयर विपन्न आवास कार्यक्रम** मार्फत घर निर्माण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२६. भरतपुर महानगरीय सिटीहल, देवघाटमा निर्माणाधीन विद्युतीय शव दाहगृह, बसपार्कलाई आ.व. ०८२/०८३ मै निर्माण सम्पन्न गरी सञ्चालनमा ल्याउन आवश्यक कार्यविधि निर्माण गरिने छ ।
२७. वडा नं २८ को गोलाघाट क्षेत्रमा विभिन्न जातजातिको कला-संस्कृति, भेष-भुषा झल्कने सांस्कृतिक ग्राम (Cultural Village) निर्माण गरी विशेष पर्यटकीय आकर्षण क्षेत्रको रूपमा विकास गर्ने कार्य अघि बढाइने छ ।
२८. महानगरपालिकाभित्र आवश्यक स्थानमा सार्वजनिक शौचालयहरू निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ ।
२९. नागरिक सेवाको पहुँच र पारदर्शिता बढाउन एकीकृत स्मार्ट सिटी एप विकास गरिनेछ।
३०. निजी क्षेत्र तथा गैर सरकारी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा मुख्य चोक, पार्क तथा कार्यालय क्षेत्रमा निःशुल्क Wi-Fi सुविधा प्रदान गरिने छ।
३१. सार्वजनिक तथा निजी भवनहरूमा हरित छत (Green Roof) कार्यक्रम सुरु गरिनेछ।छतमा जस्ता पाता लगाउने कार्यलाई निरुत्साहित गर्दै लगिने छ ।

३२. पार्क, सरकारी भवन, स्वास्थ्य केन्द्रमा अपाङ्ग, बालबालिका र ज्येष्ठ नागरिकमैत्री पूर्वाधार निर्माण कार्यलाई अनिवार्य गरिनेछ । सबै वडामा बालबालिका लक्षित सुरक्षित पार्कको निर्माणलाई निरन्तरता दिइने छ।
३३. बाढी, डुबान, आगलागी क्षेत्रमा सतर्कता प्रणालीका लागि सामुदायिक सुरक्षा तथा विपद् पूर्वतयारी सुरक्षा टावर/सञ्चार केन्द्र निर्माण गरिनेछ। साथै एपमार्फत विपद् पूर्व सचेतना SMS मोबाइलमा पठाइने छ।
३४. निर्माण कार्यहरूमा Public Utility व्यवस्थापनका लागि कार्यदल गठन गरी सहजीकरण गरिनेछ।

वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन एवम् खानेपानी

३५. मासिक ७ हजार लिटरसम्म खानेपानी उपभोग गर्ने महानगरवासी उपभोक्ताको खानेपानी महसुल भुक्तानी हुने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइने छ ।
३६. पानीको मुहान संरक्षण र खानेपानी उपभोक्ता समिति दर्ता/नवीकरण र उपभोक्ता समितिहरूबाट तोकिने खानेपानी महसुलमा एकरूपता ल्याउने नीतिलाई कार्यान्वयन गरिनेछ । विपन्न समुदायका घरधुरीलाई शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्थाका लागि निःशुल्क धारा तथा मिटर जडान गरिनेछ ।
३७. **“भरतपुर महानगरः हरियाली तथा स्वच्छ सहर”** अवधारणालाई सार्थक बनाउन **हरियाली एवं सरसफाई वर्ष** कार्यक्रम सञ्चालन गरी हरियाली प्रवर्धनका कार्यक्रमलाई टोल विकास संस्थाहरु समेतलाई परिचालन गरी सरसफाई र हरियालीलाई तीव्रता दिइने छ । मापदण्ड पुगेका सडक दायाँबायाँ वृक्षरोपण र नगरवासीलाई बहुवर्षीय एवम् फलफूलका विरुवा निःशुल्क वितरण गरिनेछ । **“एक घर, दुई रुखको नीति”** लाई घर निर्माण सम्पन्न प्रकृत्यामै समावेश गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन र उचित संरक्षणको व्यवस्था गरिनेछ । सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरूलाई मागको आधारमा निःशुल्क विरुवा वितरण गरी वृक्षरोपण र संरक्षणको व्यवस्था मिलाइने छ ।

३८. व्यवसायिक संस्थागत उत्तरदायित्व अन्तर्गत निजी क्षेत्र र सामाजिक संघसंस्थासँगको साझेदारीमा सडक तथा नदी किनार र सार्वजनिक जग्गामा वृक्षरोपण गर्दै विरुवा हुर्काउने अभियानलाई निरन्तरता दिइनेछ। अरु, पिपल रोप्ने अभियान सञ्चालन गरी टोल विकास संस्थामार्फत संरक्षण कार्य गरिनेछ।
३९. वातावरण संरक्षण तथा जलवायु अनुकूलन सम्बन्धि कार्यक्रममा वन तथा वातावरण विज्ञान सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने शैक्षिक तथा अन्य संघ संस्थासँगको सहकार्यमा स्वयंसेवक परिचालन गरिनेछ। स्थानीय निर्माण सामाग्रीको प्रयोगलाई प्रवर्धन गरिने छ।
४०. फोहरलाई स्रोतमा नै वर्गीकरण गर्न प्रेरित गरिनेछ। वर्गीकरण नगरी फोहर उत्सर्जन गर्ने उत्सर्जकहरूलाई कडाइका साथ दण्ड जरिवाना गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ। अन्तिम विसर्जनका लागि ल्याइएका फोहरहरूलाई वातावरणमैत्री विधिबाट व्यवस्थापन गरिनेछ।
४१. सूचकमा आधारित वातावरणमैत्री घर, टोल, वडा घोषणा गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ। आवश्यक मापदण्ड पूरा गर्ने वडाहरूलाई वातावरणमैत्री वडा घोषणा गरिनेछ।
४२. अस्पतालजन्य फोहरमैला व्यवस्थापन गर्न सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थालाई निर्मलीकरण गराउन पूर्ण जिम्मेवार बनाइने छ। निर्मलीकरण गर्न नसक्ने संस्थाहरूको फोहरलाई महानगरको समन्वयमा निजी सेवा प्रदायक संस्थामार्फत निर्मलीकरण गरी अन्तिम विसर्जन गरिनेछ।
४३. हरियाली महानगरपालिका कार्यक्रमको लागि महानगरको आफ्नै नर्सरीबाट उत्पादित विभिन्न जातका फलफूलका विरुवाहरू रोपिनुका साथै विक्री वितरण गरिनेछ। चोक सुधार कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ।
४४. देवघाट क्षेत्रलाई प्लाष्टिकमुक्त क्षेत्र बनाउन प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिने छ। प्लाष्टिकमुक्त महानगरका लागि प्रवर्धनात्मक कार्यक्रम गरिने छ। हरियाली तथा सरसफाईमा उत्कृष्ट कार्य गर्ने वडा तथा टोल सुधार समितिलाई महानगरपालिकाबाट तोकिएको सूचाङ्कको आधारमा सम्मान तथा पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ।

४५. जलवायु परिवर्तन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना (LDCRP), विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना (DPRP) र स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (LAPA) तर्जुमा गरी लागु गरिनेछ ।
४६. विपद् व्यवस्थापन एवम् खोज तथा उद्धारका लागि स्वयंसेवक र स्वयंसेवक ब्युरो परिचालन गरिने छ । वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा स्वयंसेवक परिचालनलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ । नगर प्रहरी, वारुणयन्त्र, वडा, समुदाय तथा विद्यालयहरुमा विपद् प्रतिकार्य सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । आपतकालीन कार्यसञ्चालन केन्द्रको क्षमता विकास गरी विपद् सूचना प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
४७. भरतपुर महानगरको विपद् जोखिम नक्साङ्कन Hazard Mapping गरिनेछ । विपद् सरोकारवाला सुरक्षा निकायहरु, वडा कार्यालय तथा समुदायस्तरमा खोज तथा उद्धार सामाग्री उपलब्ध गराइनेछ ।
४८. भरतपुर महानगर क्षेत्रमा सञ्चालन हुने म्याजिक, ३ पाङ्ग्रे सवारी साधनलाई अभिलेखीकरण तथा रुट ईजाजत दिने कार्यलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ । लामो तथा छोटो दुरीमा सञ्चालन हुने सवारी साधनलाई भरतपुर बसपार्क र नारायणगढ बसपार्क केन्द्रित गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
४९. सडकमा गरिने पार्किङ्गलाई निरुत्साहित गर्दै सडक लेनको पूर्ण पालना गर्न, ट्राफिक जाम तथा अव्यवस्थित पार्किङ्गलाई व्यवस्थित गरी टोल विकास संस्था, ट्राफिक प्रहरी, महानगर प्रहरी बललाई प्रभावकारी परिचालन गरिनेछ ।
५०. भरतपुर तथा नारायणगढ आसपासमा सञ्चालन हुने साना तथा मझौला सवारी साधनलाई पार्किङ्ग गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
५१. यात्रु प्रतिकालय निर्माणमा साझेदार संस्थाहरुको सहभागिता प्रवर्धन गरिनेछ भने **एक वडा एक सार्वजनिक शौचालय** निर्माणलाई प्राथमिकता दिइने छ । जेष्ठ नागरिक विश्रामस्थल निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ ।

सामाजिक विकास

अब म शिक्षा सम्बन्धि नीति पेश गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

“सवलीकृत विद्यालय, गुणस्तरीय शिक्षा, उत्कृष्ट सिकाई उपलब्धि, महानगरको इच्छा”

५२. अटिजम विशेष विद्यालय तथा फरक क्षमता भएका बालबालिकाहरूलाई विशेष विद्यालयहरू संचालन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइने छातीन वर्ष उमेर पुगेका सबै बालबालिकाहरूलाई प्रारम्भिक बालविकास शिक्षामा पहुँच पुर्याइने छानिजी लगानीमा सञ्चालित पूर्व प्राथमिक शिक्षालयहरूको नियमन मापदण्ड जारी गरिने छ ।
५३. विद्यार्थीहरूको कक्षा सिकाइमा सुधारको लागि निरन्तर मूल्याङ्कन प्रणाली प्रभावकारी तुल्याइ **“बालबालिकाको हक, सुधारौ शिक्षाको जग;** कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छाविषयगत शिक्षकहरूको अन्तरविद्यालय सहकार्यलाई प्रोत्साहित गर्दै सिकाइस्तरको मुल्याङ्कनमा सामाजिक परीक्षण समावेश गरिने छ ।
५४. स्थानीय पाठ्यक्रमका पाठ्यपुस्तक एवम् पाठ्यसामग्रीको विकास गरिने छाविद्यालयको कक्षा घटाउने तथा विद्यालय समायोजन गर्ने एवम् दरबन्दी मिलान, कक्षागत र विषयगत शिक्षक व्यवस्थापनका लागि युवा स्वम सेवा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ । संधीय सरकारको स्वमसेवक शिक्षक कार्यक्रमसँग समायोजन सहित परिमार्जन गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
५५. विपन्न, सीमान्तकृत, लोपोन्मुख र दलित समुदायका बालबालिकाहरूका लागि शैक्षिक प्रोत्साहन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।फरक क्षमता भएका बालबालिकाहरूको लागि सञ्चालित श्रोत कक्षा र विशेष विद्यालयहरूको व्यवस्थापनमा सुधार गरिने छ ।
५६. **“व्यवहारिक शुक्रबार”** कार्यक्रमलाई रचनात्मक, व्यवहारिक, प्रयोगात्मक र परियोजनामा आधारित बनाउँदै सिर्जनशिल शिक्षाको आधारको रूपमा कार्यान्वयन गरिने छ ।
५७. मन्टेश्वरी, पूर्व प्राथमिक विद्यालय र संस्थागत विद्यालयहरूको शुल्क निर्धारणलाई पारदर्शी बनाउँदै संस्थागत विद्यालयबाट प्रदान गरिने

- छात्रवृत्तिलाई एकीकृत, व्यवस्थित र पारदर्शी बनाइने छ ।कोचिङ सेन्टर, सीप विकास तथा तालिम केन्द्र, तयारी कक्षा लगायतका अन्य शैक्षिक संस्थाहरूको अभिलेखीकरण र नियमनलाई प्रभावकारी बनाइने छ ।
५८. विद्यालयको अनुगमन र सुपरिवेक्षणलाई सूचकमा आवद्ध गरी प्रभावकारी बनाइने छ। शैक्षिक क्रियाकलापहरूलाई शैक्षिक क्यालेन्डरमा आधारित बनाउँदै सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरूको शैक्षिक क्रियाकलापहरूमा एकरूपता ल्याइने छ। विषयगत प्रयोगशालाको न्यूनतम मापदण्ड तोकिने छ ।
५९. सामुदायिक विद्यालयहरूको कार्यसम्पादन परीक्षण सुरू गरिने छ ।न्यून सिकाइ उपलब्धि भएका विद्यालयहरूको सिकाइस्तर सुधारको लागि उच्च सिकाइ उपलब्धि भएका सामुदायिक विद्यालयहरूसँग शैक्षणिक क्रियाकलापमा साझेदारी गराइने छ ।
६०. सूचना प्रविधिको उपयोगद्वारा योजनाबद्ध शिक्षणका लागि शिक्षक डायरी र पाठ्यक्रमा आधारित क्रियाकलापमा जोड दिइने छ ।
६१. भरतपुर महानगर प्रज्ञा प्रतिष्ठानलाई भाषा, साहित्य, कला र संस्कृतिको उत्थान एवम् अनुसन्धानको लागि प्रभावकारी संयन्त्रको रूपमा विकास गरिने छ ।कला र संस्कृतिको संवर्धनका लागि कला गृह (आर्ट ग्यालरी) निर्माण गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरिने छ ।
६२. कुलत र दुर्व्यसन नियन्त्रणका लागि विद्यालयमा आधारित परामर्श र स्वजागरण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी युवाहरूमा सकारात्मक सोच विकास गर्ने नीति लिइने छ ।
६३. विद्यालय तहदेखि नै खेल प्रतिभा प्रस्फुटनको अवसर प्रदान गर्न राष्ट्रपति रनिङ शिल्डका अतिरिक्त मेयर कप क्रिकेट, फुटबल र उपमेयर कप भलिबल साथै करँते, तेक्वान्दो, बुद्धिचाल लगायतका अन्तर विद्यालय प्रतियोगितालाई निरन्तरता दिइने छ ।
६४. शिक्षा, स्वास्थ्य, खेलकुद, कृषि, पर्यटन र समाज सेवा लगायतका क्षेत्रमा युवा स्वयंसेवक परिचालनलाई निरन्तरता दिइने छ ।

६५. अन्तर्राष्ट्रिय, राष्ट्रिय र प्रादेशिक खेलकुद प्रतियोगितामा पदक जित्ने महानगरवासी खेलाडीहरूलाई प्रोत्साहन र सम्मान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ ।
६६. महानगरको खेलकुद गतिविधि र कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न नगर खेलकुद विकास समिति र वडा खेलकुद समितिको संस्थागत विकास गरिने छ ।

नगर सभा सदस्यज्यूहरु, अब म स्वास्थ्य सेवाको नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्न चाहन्छु।

६७. सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न आवश्यक भौतिक पूर्वाधार, जनशक्ति एवम् औषधि सामग्रीको नियमित उपलब्धता सुनिश्चित गरिनेछ ।
६८. महिला, ज्येष्ठ नागरिक तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई भरतपुर अस्पतालबाट प्रदान गरिदैं आएको निःशुल्क ओपिडि टिकट अनुदानलाई निरन्तरता दिइनेछ । सरकारी वर्थिङ सेन्टरमा सुत्केरी हुने महिलाहरूलाई पोषण सहयोगको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
६९. **समुदायसँग मेयर स्वास्थ्य कार्यक्रमलाई परिरामार्जन सहित निरन्तरता दिइनेछ।** बालबालिका, महिला, ज्येष्ठ नागरिक लगायत लक्षित समूहका लागि विशेष स्वास्थ्य कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
७०. भरतपुर महानगर पूर्णखोप घोषणा भइसकेको अवस्थामा पूर्णखोप सुनिश्चितताको दिगोपनाका लागि बालबालिकाहरूलाई दिइने सबै खोप कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।
७१. महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूको सेवालाई सुदृढ बनाउनका लागि प्रदान गरिदैं आएको महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका प्रोत्साहन लगायतका कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ। आवश्यकताका आधारमा स्वयंसेवक स्वास्थ्यकर्मीहरू थप गरी स्वास्थ्य सेवाको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ।
७२. विद्यालय तथा समुदाय स्तरमा स्वास्थ्य प्रवर्द्धन तथा स्वास्थ्य परीक्षण स्क्रिनिङ लगायतका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ । खोप क्लिनिक,

गाउँघर क्लिनिक लगायत सामुदायिक सेवालाई निरन्तरता दिदैँ हेल्थ डेक्स, मोबाईल हेल्थ क्लिनिक लगायत सेवाहरु प्रदान गरिनेछ।

७३. सरुवा तथा भेक्टरजन्य रोगहरुको रोकथाम तथा महामारी नियन्त्रण लागि पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य प्रणालीलाई चुस्त बनाइनेछ। स्वास्थ्य संस्थाहरुमा प्रयोगशाला सेवा सञ्चालनलाई सुदृढीकरण गरिनेछ।
७४. आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतिमार्फत उपचार, नसर्ने रोगको रोकथाम तथा स्वास्थ्य प्रवर्द्धनका क्रियाकलापहरुलाई सञ्चालन गरिनुका साथै योग, पञ्चकर्म एवम् वैकल्पिक चिकित्साको सुदृढीकरण गरिनेछ। स्थानीय जरिबुटी उत्पादन तथा बजारीकरण एवम् औषधिजन्य उपयोगलाई प्रवर्धन गरिने छ।
७५. महानगरपालिकाभित्र सञ्चालनमा रहेका मेडिकल कलेज, निजी अस्पताल, पोलिक्लिनिक, डायग्नोस्टिक केन्द्र, प्रयोगशाला सेवा, आयुर्वेद अस्पताल तथा क्लिनिक, औषधि पसल आदि स्वास्थ्य संस्थाहरुको अनुगमन तथा नियमन गरी मापदण्ड अनुसार सञ्चालन र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको सुनिश्चित गरिने छ।

लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण र सामाजिक समावेशीकरण

७६. भरतपुर महानगरभित्र स्थायी बसोबास गरी सरकारी स्वास्थ्य संस्थामा जन्मिने छोरीहरुका लागि बाल उमङ्ग जीवन बीमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।
७७. संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र प्राप्तिका लागि भएका जनआन्दोलन तथा सबै प्रकारका आन्दोलनमा सहिद भएका तथा बेपत्ता पारिएका परिवारका लागि प्रदान गर्दै आएको मासिक दुई हजार जीविकोपार्जन सहयोग तथा आर्थिक सहायता कार्यक्रमलाई १ हजार वृद्धि गरी ३ हजार पुऱ्याइने छ।
७८. घरेलु हिंसा, मानव बेचबिखन तथा ओसारपोसार, साईबर अपराधसँग जोडिएर हुने घटनाको व्यवस्थापन गर्न र हिंसा पीडित तथा प्रभावित महिला, बालबालिका तथा किशोरीहरुका लागि हिंसा विरुद्ध शून्य

सहनशीलताको नीति लिदै अल्पकालीन संरक्षण र दोषीलाई दण्डको दायरामा ल्याउन सरोकारवाला निकायसँग सहकार्य गरिनेछ।

७९. संघ, प्रदेश र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा महानगर भित्रका उद्यमशील महिलाहरूलाई थप प्रोत्साहित गर्दै लगिनेछ। महिला उद्यमी तथा उद्यमको अभिलेखीकरणद्वारा प्रभावकारी तथ्याङ्क व्यवस्थापन गरिने छ।
८०. असहाय, एकल महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक तथा फरक क्षमता भएका व्यक्ति, सहयोगापेक्षी सडक मानवहरूका लागि विशेष संरक्षण सेवा प्रवाह गर्ने व्यवस्थाका लागि संघ तथा प्रदेश सरकार, निजी क्षेत्र, सामाजिक संघसंस्थासँगको समन्वय र सहकार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
८१. बालमैत्री शासनको प्रत्याभूतिका लागि आगामी आर्थिक वर्षमा बाँकी सबै वडाहरूलाई बालमैत्री वडा घोषणा गरिनुका साथै घोषणा सम्पन्न भएका वडामा विशेष अनुगमन गरिने छ।
८२. कानुनले पूर्ण रुपमा निषेध गरेको छुवाछुत एवम् बालविवाह मुक्त महानगर बनाउने नीति लिइने छ। दलित र गैर दलितबीचको अन्तरजातीय विवाह गर्ने जोडीलाई संरक्षण, सम्मान र पुरस्कृत गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ।
८३. ज्येष्ठ नागरिकहरूको सम्मानपूर्ण जीवनयापनमा सहजता प्रदान गर्न परिवारका सदस्यहरूलाई जिम्मेवार बन्न प्रोत्साहित गरिनेछ।
८४. फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरूको पहिचान र अधिकारलाई सुनिश्चित गर्दै अपाङ्गताको गाम्भीर्यताको आधारमा अपाङ्गता परिचय-पत्र वितरण र मध्यम अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई प्रदान गरिदै आएको निःशुल्क स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ।

संघ-संस्था समन्वय तथा समुदाय परिचालन

८५. महानगरभित्र क्रियाशिल सामुदायिक, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संघसंस्थाको सञ्चालन, नियमन र व्यवस्थापनमा जोड दिदै अभिलेख व्यवस्थापन गरिनेछ।
८६. सुरक्षित वैदेशिक रोजगारीलाई मर्यादित र व्यवस्थित बनाउन रोजगारमा जानु पूर्वको सूचना परामर्श, वित्तीय साक्षरता तथा मनोसामाजिक परामर्श

सेवालाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछायसको व्यवस्थापन गर्न स्थानीय स्तरमा सञ्जालहरूको निर्माण र परिचालन गरिनेछ ।

व्यक्तिगत घटना तथा सामाजिक सुरक्षा

८७. जन्म, मृत्यु, विवाह दर्ता, सम्बन्ध विच्छेद र बसाइँसराइ जस्ता व्यक्तिगत घटना दर्ता Vital Registration को अभिलेखलाई पूर्ण रूपमा Digitized गरिनेछ। जन्म दर्तालाई शत प्रतिशत बनाइने छ।

नगर सभा सदस्यज्यूहरू, अब म कृषि तथा पशु विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्न चाहन्छु।

८८. दूध उत्पादन र गुणस्तरमा आधारित अनुदान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ। पशुवस्तुहरूको नश्व सुधारको माध्यमबाट उत्पादन क्षमता अभिवृद्धि गरिने छ।

८९. निर्वाहमुखी, सीमान्तकृत र विपन्न परिवारको जीविकोपार्जनका लागि पशुपन्क्षी पालन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ। पशु सेवा केन्द्रहरूको स्तरोन्नति तथा सुदृढीकरण गरिने छ।

९०. रेबिज रोग रोकथाम तथा नियन्त्रण, सामुदायिक कुकुर बिरालोहरूलाई निःशुल्क रेबिज विरुद्ध खोप तथा बन्ध्याकरणका कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिदैँ छाडा पशुचौपाय व्यवस्थापनमा जोड दिइने छ। मत्स्य फर्महरूमा प्रयोग हुने विद्युत महसुलमा ५० प्रतिशत अनुदान सहयोगलाई निरन्तरता दिइने छ ।

९१. पशुपन्छीमा लाग्ने विभिन्न संक्रामक रोगहरूको विरुद्ध खोपको व्यवस्था गरी जुनोतिक तथा कम्पार्टमेन्टलाईजेसनको माध्यमबाट रोगमुक्त वडा घोषणा कार्यक्रम अगाडि बढाइने छ।

९२. पशु बधशाला तथा मासु जाँच कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै स्वच्छ र स्वस्थ मासु आपूर्ति, आधुनिक पशु बधशाला निर्माण, पशु कल्याण र पशु बिमालाई प्राथमिकता दिइने छ।

९३. महानगरभित्रका खेतीयोग्य जमिनमा सिँचाइ सुविधाको सुनिश्चित गरिने छ । जीर्ण अवस्थामा रहेका नहर कुलोको मर्मत गर्ने तथा कृषकहरुलाई साना सिँचाइमा अनुदान दिने नीतिलाई निरन्तरता दिइने छ। संघ तथा प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यमा ठुला खालका डिप बोर्डिङ खन्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
९४. महानगरको लागि प्राप्त हुने रासायनिक मलको न्यायोचित वितरण तथा नियमन गरी व्यवस्थित गरिनेछ ।
९५. लोप हुँदै गएका रैथाने बाली प्रवर्धनका लागि बीउ संरक्षण तथा अनुदानको नीति लिइनेछ।स्थानीय कृषि उपजको बजारीकरण पूर्वाधारमा लगानी गरिने छ। एक वडा एक हाट बजार स्थापना गरिने छ।कृषि उपज विक्री केन्द्र (Out let) स्थापनालाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
९६. विषादीमुक्त भरतपुर नीतिलाई निरन्तरता दिइने छ ।हालको विषादी प्रयोग अवस्थालाई न्यूनीकरण गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । आईपिएम कृषक पाठशालालाई निरन्तरता दिइने छ । विषादी परीक्षण प्रयोगशालालाई संघ तथा प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यमा विस्तार गरिनुका साथै अर्गानिक खेतीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
९७. कृषकहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने तथा प्रविधि हस्तान्तरणका तालिमहरु सञ्चालन गरिने छ। जमिन बाँझो राख्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्दै भूमि बैंक नीति लागु गरिनेछ।
९८. किसानलाई उन्नत बीउ धान), मकै, चैते धान, गहुँ आदिनिःशुल्क (अनुदानमा प्रदान गरिनेछ। कृषि उत्पादन लागत घटाई र उत्पादकत्व बढाउन यान्त्रीकरणका लागि धान रोप्ने मेशिन ढुवानी ,कम्वाइन हार्भेष्टर , का साधनहरु, कुटानी पिसानी मिलतेल मिलमा अनुदान , कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ।
९९. कृषक सूचिकरण कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदै आगामी आ.व.मा महानगरका सबै वडाहरुमा किसान सूचिकरण गरी परिचय-पत्र वितरण गरिने छ।कृषि सूचना प्रणालीको विकास गरी कृषि तथ्याङ्कलाई व्यवस्थित गरिनेछ।

१००. कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालयसँगको सहकार्यमा कृषि तथा पशुपालनको क्षेत्रमा प्रविधि विकास यान्त्रिकरण एवम् विज्ञ सेवाको लागि अनुसन्धान स्वेयंसेवक कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।
१०१. एग्रो टुरिजमलाई प्रोत्साहन र सहरी क्षेत्रमा कौसी तथा फूल खेतीको प्रवर्धन गरिनेछ।

सहकारी तथा रोजगार प्रवर्धन

१०२. सहकारी संस्थाहरूलाई प्रभाकारी नियमन गरिनेछ। बचत तथा ऋण सहकारीको नयाँ दर्ता गरिने छैन। उत्पादनमूलक सहकारीको स्थापनालाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
१०३. सहकारी संस्थाहरूको एकीकरण र डिजिटल कारोबारलाई प्रोत्साहन गर्दै सहकारी तथा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (COPOMIS) मा सहकारी संस्थाहरूको आवद्धतालाई अनिवार्य गरिनेछ।
१०४. सहकारी अभियानको जननी रहेको भरतपुरभित्रीका सहकारी संस्थाहरूमा सुशासन कायम गर्न सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी अनुगमन गर्दै नियमविपरित सञ्चालित संस्थाहरूलाई दण्डित गरिने छ।

प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम

१०५. “युवा उद्यमशीलता कार्यक्रम” सञ्चालन गरी युवाहरूलाई स्वरोजगार र व्यवसायी बनाइने छ। नव उद्यमीहरूलाई सीपमूलक तालिम प्रदान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिई तालिम लिएका दक्ष जनशक्तिलाई रोजगारीका लागि निजी क्षेत्रसँग आवश्यक समन्वय गरिने छ ।
१०६. स्थानीय तहमा आन्तरिक रोजगारी सिर्जना गर्न स्थानीय रोजगारदाता र निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गरिने छ। स्वरोजगारमूलक कार्यमा संलग्न युवा उद्यमीहरूलाई प्रोत्साहित गरिनेछ। श्रम संस्कृतिको विकास गर्न “श्रमको सम्मान, राष्ट्रको अभियान” कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

१०७. वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिहरूको लागि श्रम स्वीकृति र पुनः श्रम स्वीकृति आवेदन सहजीकरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । वैदेशिक रोजगारीमा गएका व्यक्ति र तिनका परिवारमा देखा परेका समस्याहरूको समाधानका लागि सहजीकरण गरिनेछ।
१०८. रोजगारीको हकको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तहमा उपलब्ध हुने रोजगारीको अवसरको पहिचान, समस्याको निदान तथा रोजगारीको क्षेत्रमा नवीनतम उपाय र विधिको पहिचान गर्न निजी क्षेत्रको समेत सहभागितामा **रोजगार संवाद मञ्च** कार्यक्रम सञ्चालन गरिनुका साथै स्थानीय तहको रोजगार रणनीति तर्जुमा गरिने छ। श्रम प्रधान प्रविधिको उपयोगद्वारा आयोजना निर्माण गर्न जोड दिइने छ।
१०९. बेरोजगार व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण गरी रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीमा बेरोजगारको सूची अद्यावधिक र व्यवस्थित गरिनेछ ।

सुशासन तथा संस्थागत विकास

११०. महानगरपालिकामा सदाचारिता प्रवर्द्धन र गुणस्तरीय सेवामार्फत सुशासनको प्रत्याभूतिका लागि नीतिगत तथा संस्थागत सुधार गर्दै लगिनेछ । सबै वडाहरूलाई पूर्वाधार सम्पन्न तुल्याई सेवाग्राहीमैत्री बनाइने छ । कर्मचारीहरूसँग कार्यसम्पादन करार गरी नतिजाका आधारमा प्रोत्साहित गरिनेछ ।
१११. सेवाग्राहीको सन्तुष्टी मापन गरी प्राप्त पृष्ठपोषणअनुसार समयानुकूल सुधार तथा सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाउन बहिर्गमन अभिमत (Exit Poll) लिइने छ ।
११२. महानगरपालिकामा कार्यरत सबै सेवा, श्रेणी र पदका कर्मचारीहरूलाई सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ । करार तथा ज्यालादारीमा कार्यरत कर्मचारीलाई सामाजिक सुरक्षा कोषमा आबद्ध गरिने छ ।

११३. जनप्रतिनिधिहरूको क्षमता विकास तथा पुनर्ताजगी तालिम सञ्चालनमा निरन्तरता दिइनेछ । सोका लागि प्रदेश सुशासन केन्द्र लगायतका निकायहरूसँग साझेदारी गरिनेछ ।
११४. जोखिमयुक्त कार्य गर्ने नगर प्रहरी, सरसफाईकर्मी, बिजुली मिस्री एवम् वारुणयन्त्र कर्मचारीको दुर्घटना एवम् स्वास्थ्य बिमालाई निरन्तरता दिइने छ ।
११५. भरतपुर महानगरपालिकामा सुरु भएको राष्ट्रिय परिचयपत्र दर्ता तथा वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
११६. महानगरमा कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरूलाई साविकको स्थानीय भत्ताको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
११७. भ्रष्टाचार र अनियमितता विरुद्ध शून्य सहनशीलताको नीतिलाई निरन्तरता दिदै बेरुजु नियन्त्रण र सम्परीक्षण अभियान चलाइनेछ।
११८. सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई पारदर्शिता, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाउन प्रविधिमा आधारित अनलाईन सार्वजनिक सुनुवाईको अभ्यास सुरुवात गरिनेछ ।
११९. वडा सचिवहरूसँग मासिक बैठक बस्ने र अन्य कर्मचारीसँग आवश्यकता अनुसार बैठक बस्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।नगर प्रहरी सेवालार्ई स्रोत साधन सम्पन्न बनाई दक्ष सुरक्षाबलको रुपमा विकास गरिनेछ ।
१२०. **“सुन्दर भरतपुर नगरी: घर-घरमा नगर प्रहरी”** कार्यक्रममार्फत राजस्व संकलन, बजार व्यवस्थापन, विपद् पछिको उद्धार तथा पार्किङ्ग व्यवस्थापनमा नगर प्रहरी परिचालन गरिनेछ ।
१२१. जिन्सी सामग्रीहरूको प्रयोगमा वार्षिक खरिद योजना तर्जुमा गरी महानगर र सबै वडा कार्यालयको जिन्सी व्यवस्थापनलाई पाम्स सफ्टवेयरमा (PAMS) अनिवार्य रुपमा आबद्ध गरिनेछ ।
१२२. महानगरपालिकाको महत्वपूर्ण कागजातहरूको संस्थागत स्मरणका लागि सूचना तथा प्रविधिमा आधारित आधुनिक अभिलेख व्यवस्थापन तथा फाइलिङ्ग गरिने छ ।

१२३. महानगरभित्रको जग्गा प्लटिङ तथा खण्डीकरणलाई व्यवस्थित बनाउन महानगरपालिकासँग अनुमति लिएर मात्र जग्गा विकास गर्न दिने नीतिलाई कडाइका साथ लागु गरी बस्ती विकासलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
१२४. भू-उपयोगमा आधारित भौतिक पूर्वाधार निर्माण, योजना छनोट, भू-उपयोग क्षेत्र निर्धारण, Land zone तथा औद्योगिक क्षेत्रहरु तोकी वैज्ञानिक कर प्रणालीमार्फत भू-उपयोग योजना लागु गरिनेछ।
१२५. महानगरपालिकाका सम्पूर्ण प्राकृतिक तथा मानव निर्मित संरचनाहरुको स्रोत नक्सा (Base Map) तयार गरी प्रयोगमा ल्याइनेछ।
१२६. Land Information System का आधारमा GIS DATABASE तयार गरी सम्पूर्ण जग्गा प्रशासन सम्बन्धी काम Online माध्यमबाट गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१२७. उपभोक्ता हित संरक्षण तथा खाद्य स्वच्छता प्रवर्धन गर्न खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन, उपभोक्ता हित संरक्षण संस्था, स्थानीय प्रशासन र अन्य सरोकारवालाहरूसँगको सहकार्यमा बजार अनुगमनलाई तीव्रता दिइने छ । उपभोक्ता सचेतना कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।

राजस्व प्रशासन

१२८. कर व्यवस्थापन सम्बन्धि एकीकृत कानून तर्जुमा गरिने छ। एकीकृत सूचना प्रणालीको विकास गरी करका दायरामा नआएका करदातालाई करको दायारामा ल्याइने छ । जग्गा वर्गीकरणका आधारमा भूमिकर र सम्पत्ति कर संकलन गरिने छ । साथै यसलाई नक्सापास तथा घर निर्माण सम्पन्नतासँग आबद्धता गरिनेछ।
१२९. करदाताको सम्पत्ति विवरणलाई अध्यावधिक गरिनुका साथै मालपोत तथा नापी कार्यालयसँग समन्वय गरी कर सूचना प्रणाली भू-सूचना (GIS Based) प्रणालीमा आबद्ध गरिने छ।
१३०. बहालकरको दायरा विस्तार र प्रभावकारी असुलीका लागि घर बहाल उपभोक्ता मञ्च, टोल विकास संस्था लगायतका सरोकारवाला निकायसँग सहकार्य गरी अभिलेख व्यवस्थापन तथा कर संकलन गर्ने नीति लिइने छ।

१३१. अन्य निकायमा दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका तर महानगरपालिकामा व्यवसाय दर्ता नभएका व्यवसायहरूलाई आ.व. ०७६/०७७ सम्मको व्यवसाय कर र ०७९/०८० सम्मको घरवहाल कर छुट दिई आ.व. ०७७/०७८ देखि व्यवसाय कर र ०८०/०८१ देखि घर बहाल कर लाग्ने गरी व्यवसाय दर्ता गरिनेछ।
१३२. प्रचलित कानून बमोजिम कम्पनी रजिष्टार कार्यालय, धरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयमा दर्ता भएका तर महानगरपालिकामा व्यवसाय सञ्चालन नगरेको अवस्थामा सम्बन्धित वडाबाट सर्जमिन मुचुल्का र आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट जारी कर चुक्ता प्रमाणपत्रमा वा विस्तृत कर विवरणमा शून्य कारोबार देखिएमा व्यवसाय सञ्चालन नभएको वर्षको व्यवसाय कर छुट गरिनेछ।
१३३. आगामी आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को पुष मसान्तभित्र व्यवसाय कर र सम्पत्ति/मालपोत तथा भूमि कर दाखिला गर्ने करदातालाई लाग्ने करमा १० प्रतिशत छुट दिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ। अपाङ्गता भएका व्यक्ति उद्यमीको रुपमा रही सञ्चालित व्यवसायलाई व्यवसाय करमा २० प्रतिशत छुट दिइनेछ।
१३४. “हाम्रो लागि हाम्रै प्रयास कर अभियान मार्फत समृद्धि” भन्ने नारा सहित सम्पूर्ण कदाताहरूलाई कर शिक्षा प्रदान गरी करको दायरामा ल्याउने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१३५. सवारी पार्किङ्ग व्यवस्थापनमा सहजता प्रदान गर्न महानगरपालिकाबाट अनुमति लिई निजी क्षेत्रबाट निजी घर, जग्गामा समेत सःशुल्क सवारी पार्किङ्गसहितको व्यवसाय गर्न निजी क्षेत्रलाई अनुमति दिने नीति लिइने छ।
१३६. विगतको राजस्व वृद्धिदर एवं राजस्व सम्भावनाको आधारमा वडागत लक्ष्य तोकिनेछ।सो लक्ष्यलाई वडागत प्रोत्साहनको आधार बनाइनेछ।वडास्तरमा हुने मासिक बैठकमा कम्तीमा १ वटा बैठक राजस्वसँग सम्बन्धित राखी वडागत राजस्व लक्ष्य, सम्भावना, सुधारको समिक्षा गरी राजस्व संकलनलाई थप व्यवस्थित गरिने छ।

१३७. महानगरपालिकाको दिगो आन्तरिक श्रोतको रुपमा रहेको नदीजन्य पदार्थको दिगो व्यवस्थापन एवम् आन्तरिक आम्दानीको बढोत्तरीका लागि सर्वपक्षीय सरोकारवालासँग समन्वय गरी वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको लागि समयमानै प्रकृया अगाडि बढाई आय ठेक्कालाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
१३८. समयमा कर दाखिला गर्ने असल करदाताको पहिचानको लागि असलकरदाता स्टिकर प्रदान गर्ने र असल करदाता सम्मान गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१३९. प्रचलित कानून बमोजिम सामुदायिक वन समूहहरुले प्राप्त गर्ने आयको १० प्रतिशत रकम महानगरपालिकाको स्थानीय राजस्वमा दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई कडाइका साथ लागु गरिने छ। स्थानीय राजस्व नबुझाउने वन समूहहरुलाई नवीकरणको लागि सिफारिस दिइने छैन । साथै त्यस्ता वन समूहहरुलाई कुनै पनि योजना तथा बजेट लगानी नगर्ने नीति लिइने छ। संघ, प्रदेश र अन्य निकायबाट प्राप्त भएका बजेट योजना समेत यस्ता सामुदायिक वनमा कार्यान्वयन गरिने छैन ।

आर्थिक प्रशासन

१४०. ईलेक्ट्रोनिक फण्ड ट्रासफर (EFT) मार्फत भुक्तानी पद्धतिलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१४१. विगत आ.व. मा भएको बेरुजु फछ्यौट कार्यलाई निरन्तरता दिन फोकल व्यक्ति तोकी कार्य अधि बढाइने छ।
१४२. चालु खर्चलाई वाञ्छित सीमाभित्र राखी मितव्ययी आर्थिक प्रशासन कायम राख्दै पुँगीगत खर्चमा बढोत्तरी एवम् खर्चको गुणस्तर तथा नतिजा उच्च तुल्याइने छ। विश्वविद्यालयसँगको साझेदारीमामा भरतपुर महानगरपालिकाको आर्थिक सर्वेक्षण तयार गरिने छ।

नगर सभा सदस्यज्यूहरु, म पर्यटन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्न चाहन्छु।

पर्यटन

१४३. संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, नेपाल पर्यटन बोर्ड, गैर आवासीय नेपाली संघ, निजी क्षेत्र एवम् अन्य सरोकारवालाहरूको सहभागिता, समन्वय र सहकार्यमा भरतपुर महानगरका पर्यटकीय गन्तव्यको विकास, प्रचारप्रसार एवम् प्रवर्धन गरिनेछ।
१४४. ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक एवम् प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण र प्रवर्धन गर्दै थप पर्यटन गन्तव्यहरूको ब्राण्डिङ गरिनेछ।
१४५. होमस्टे सञ्चालकहरूलाई अतिथि सत्कार सम्बन्धि तालिम प्रदान गरी होमस्टे पर्यटनलाई थप प्रोत्साहित गरिनेछ।
१४६. विभिन्न जातजातिको भाषा, लिपि, परम्परा, संस्कृति, चाडपर्व, मेला-महोत्सव आदिको संरक्षण गर्ने, पहाडी क्षेत्रमा ट्रेकिङ्ग रुटसहितको हिल स्टेसनको विकास, देवघाटधामलाई धार्मिक परिपथको निर्माण, पर्या-पर्यटन-साईकल मार्ग (Eco Cycle Trail) निर्माण, मेघौली, पटिहानी र देवघाट क्षेत्रलाई चलचित्र छायांकन केन्द्र, खेल पर्यटन, स्वास्थ्य पर्यटन, आरोग्य पर्यटन आदिको विकास गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइने छ।

योजना, अनुगमन तथा बजेट

१४७. महानगरपालिकाको विकास र समृद्धिको लागि योजना तर्जुमाको क्रममा स्थानीय आवश्यकताको पहिचान गरी राजनीतिक दल, निजी, सहकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्र, विषय विज्ञ, विकास साझेदार, टोल विकास संस्था र युवा वर्ग लगायतसँग छलफल तथा अन्तरक्रियाबाट प्राप्त सुझावका आधारमा योजना तर्जुमा गरिनेछ।
१४८. नेपालको संविधान, संघ तथा प्रदेशबाट जारी विद्यमान नीति तथा कानुनी व्यवस्था, विगतमा भएका योजनाहरूको कार्यान्वयनको समिक्षा, बदलिदो विश्व परिवेशमा आधारित भई योजना तर्जुमा गरिनेछ। आवधिक योजना

तथा मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा परियोजना बैंक निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।

१४९. योजना तथा बजेट प्रणालीलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्न चौमासिक तथा वार्षिक समिक्षा तथा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१५०. स्थानीयस्तरमा गठन हुने उपभोक्ता समिति तथा टोल विकास संस्थाहरूलाई योजना संचालन, प्रचलित ऐन कानुनको पालना र योजना फरफारक सम्बन्धि अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ।
१५१. योजनाहरूको कार्यान्वयन आर्थिक वर्षको सुरुवातबाटै गरी फागुन मसान्तभित्र सबै सम्झौता सम्पन्न गर्ने र जेठ मसान्तसम्म फरफारक गरिसक्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

सूचना तथा सञ्चार प्रविधि

आदरणीय सभासदस्यज्यूहरु, अब म सूचना तथा सञ्चार प्रविधि सम्बन्धि निति पेश गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

१५२. महानगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सार्वजनिक सेवामा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको उच्चतम उपयोग गरी विद्युतीय सुशासन प्रवर्धन गरिने छ।
१५३. २९ वटै वडाका मुख्य-मुख्य स्थानहरूमा सी.सी. क्यामेरा जडान गरी अपराध नियन्त्रणका साथै सडक तथा सार्वजनिक सुरक्षालाई चुस्त दुरुस्त बनाइने छ ।
१५४. नेपाल पत्रकार महासंघ, सञ्चार सम्बद्ध संघ संस्थाहरूको संस्थागत क्षमता विकास नीति निरन्तरता दिइने छ ।स्थानीय सञ्चार माध्यमहरूको प्रवर्धन र प्रतिस्पर्धी बनाउन दिईदै आएको स्थानीय लोक कल्याणकारी विज्ञापन नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१५५. भरतपुर महानगरपालिकालाई सूचना प्रविधि क्षेत्र (IT HUB)को रूपमा विकास गर्न राष्ट्रिय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरूको सहकार्य र लागत साझेदारीमा सूचना प्रविधि पार्क तथा इन्कुवेशन केन्द्र स्थापनाका लागि आवश्यक पहल गरिने छ ।

न्यायिक समिति

१५६. न्यायिक समितिको पूर्वाधार तथा जनशक्तिको क्षमता विस्तार गरिने छ।
मेलमिलापको माध्यमबाट विवाद समाधानलाई प्रभावकारी तुल्याइ शिघ्र
न्याय सम्पादन गरिने छ।

अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध तथा शिष्टाचार

१५७. भगिनी सम्बन्ध कायम भएका स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य गर्दै
आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक सम्बन्ध विस्तार गरिने छ। भगिनी
सम्बन्ध कायम भएको पालिकासँग आयोजना तथा अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध
विस्तार गर्दै सहरी पूर्वाधार, कृषि र पर्यटनको विकास र सेवा प्रवाहका
सम्बन्धमा आपसी अनुभव तथा प्रविधि आदान-प्रदान गरिने छ।

उद्योग

१५८. उद्योग र उद्योगीहरूको क्षमता अभिवृद्धिको लागि विशेष कार्यक्रम
सञ्चालन गरिने छ । नयाँ उद्यमी सिर्जना गर्न Startup उद्यमीका लागि
क्षमता अभिवृद्धि र सीप विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
१५९. संघीय सरकारको आर्थिक सहयोगमा वडा नं २१ र बागमती प्रदेशको
आर्थिक सहयोगमा वडा नं २० मा निर्माणधीन लघु उद्योगग्राम सम्पन्न गर्न
आवश्यक समन्वय गरिने छ ।
१६०. स्थानीय स्रोत, कच्चा पदार्थ, सीप, श्रम र प्रविधिको उपयोग गर्ने साना,
लघु तथा घरेलु उद्योगहरूको स्थापनाका लागि प्रोत्साहन गरिने छ। उद्योगले
गेको रोजगारी सिर्जना र राजस्वमा गरेको योगदान, औद्योगिक उत्पादनको
मौलिकता स्थानीय कच्चापदार्थको उपयोग आदिका आधारमा
Commercially Important Person (CIP) परिचय पत्र दिने व्यवस्था
मिलाइने छ ।
१६१. महानगरपालिकाभित्र सञ्चालित महिला उद्यमीहरूलाई प्रोत्साहन गर्न
तालिम, सीप विकास, प्रविधि हस्तान्तरण र उद्यमशीलता विकासका लागि
आवश्यक सहयोग प्रदान गरिने छ । साना तथा घरेलु उद्योगसँग सम्बन्धित
कार्यक्रम सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक कार्यविधि तर्जुमा गरिने छ ।

उद्यमी तथा उद्योगहरूको प्रोफाईल तयार गरी अभिलेख व्यवस्थित गरिनेछ ।

नगरसभाका सदस्यज्यूहरू,

अन्त्यमा, महानगरको विकास, समृद्धि र सुशासनको अभियानमा नीति तथा कार्यक्रम निर्माण गर्न प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष रूपले सहयोग गर्नु हुने नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, राजनीतिक दल, विषय विज्ञज्यूहरू, नगरसभाका सदस्यज्यूहरू, निजी तथा गैर सरकारीसंघसंस्था, नागरिक समाज, सञ्चारमाध्यम, पत्रकारज्यूहरू, राष्ट्रसेवककर्मचारी लगायत सम्पूर्ण महानगरवासी दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरूमा हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद !

रेनु दाहाल

नगर प्रमुख

०८ असार २०८२

